

De Bruine winterjuffer *Sympecma fusca* in Drenthe gevonden KD Dijkstra, Vincent Kalkman, Robert Ketelaar en Victor Mensing

Op 16 mei ondernamen de auteurs een zoektocht naar de Maanwaterjuffer *Coenagrion lunulatum* in de omgeving van Havelte in Drenthe. Deze soort is recent veel aangetroffen in Drenthe, maar nog niet in dit gebied (zie b.v. Wasscher et al., 1995), terwijl het voorkomen wel zeer aannemelijk is. Inderdaad troffen we *Coenagrion lunulatum* aan, maar de grootste verrassing van de dag was de vangst van een mannetje van de Bruine winterjuffer *Sympecma fusca*.

Veel adders...

De weersvooruitzichten van de dag waren slecht: bewolkt en 12 graden Celcius. Ondanks deze vooruitzichten werd toch besloten een poging te wagen. In een waterig zonnetje werd in de bebouwde kom van Steenwijk de eerste libel gevangen: een mannetje van de Variabele waterjuffer *Coenagrion pulchellum*. Door het koude weer was dit voor twee van ons de eerste (!) libellenwaarneming van het jaar.

De tocht werd vervolgd naar het Uffelter Binnenveld, de plek waar een grote populatie van de Tengere pantserjuffer *Lestes virens* aanwezig is en een mogelijke lokatie voor *Coenagrion lunulatum*. Na twintig minuten intensief zoeken was de bedroevende score van 0 libellen bereikt en de hoop op verder succes daalde tot een dieptepunt. Na ampel beraad werd natuurlijk besloten verder te gaan en een ven (214,1/537,1) te bezoeken waar als gevolg van een geringe aanvoer van meststoffen een schitterende verlandingsvegetatie in het mesotrofe traject aanwezig is. Dominerende plantensoorten langs het hele ven zijn hier onder andere Snavelzegge *Carex rostrata*, Wateraardbei *Potentilla palustris* en Waterdrieblad *Menyanthes trifoliata*. Na een half uur werd dan uiteindelijk 1 mannetje *Coenagrion lunulatum* gevangen. Daarmee was in ieder geval de eer gered en de missie (gedeeltelijk) geslaagd. Veel leuker waren eigenlijk de 5 adders *Vipera berus* die hier werden aangetroffen. Dit ven is potentieel geschikt voor de Noordse winterjuffer *Sympecma braueri (paedisca)*, maar deze soort werd hier eerder het jaar na intensief zoeken niet aangetroffen.

Sympecma fusca

De fietsen werden opgepakt en de weg werd vervolgd naar het even verderop gelegen Brandeveen. Onderweg brak zowaar de zon door en de eerste Noordse witsnuitlibel *Leucorrhinia rubicunda* gaf weer wat hoop. Bij het Brandeveen aangekomen bleek dat hier de libellen volop actief waren. Enkele honderden pas uitgeslopen Watersnuffels *Enallagma cyathigerum* begroetten ons aan de rand van het ven. De meest interessante waarneming betrof hier echter de vangst van een mannetje van *Sympecma fusca*.

Sympecma fusca is sinds de zware achteruitgang aan het eind van de jaren zeventig langzaam weer aan het toenemen in Nederland. Met name in het zuiden van het land zijn enkele grote populaties aanwezig. Groot was echter de verbazing dat in augustus 1995 een juveniel, pas uitgeslopen vrouwtje werd ontdekt in het Kuinderbos in de Noordoostpolder (Dijkstra et al., 1995). Ook een larvehuidje van een *Sympecma*, mogelijk *S. fusca* bij Appelscha (Schoapepoel, waarn. Wouter de Vlieger) in 1990 leverde vragen op. Een zekere waarneming was niet bekend uit Drenthe (zie Ketelaar, 1995 en Jansen, 1989).

Libellennieuwsbrief nummer 3 1996

soort zich in Drenthe voortplant op vennen. Het Brandeveen is echter niet een oligomesotroof ven, maar een zuur, oligotroof ven. Het exemplaar werd gevangen in een gordel van voornamelijk Pitrus *Juncus effusus* tussen de venoever en de bosrand. Het zure, voedselarme karakter van het ven kon worden afgeleid uit de waarneming van Kleine veenbes *Oxycoccus palustris* in de directe nabijheid van de de vangstplek van *Sympecma fusca*.

De overige libellen die werden vastgesteld op deze plek waren Watersnuffel *Enallagma cyathigerum* (>200 exx.), Vuurjuffer *Pyrrhosoma nymphula* (50), Maanwaterjuffer *Coenagrion lunulatum* (1 mn.), Smaragdlibel *Cordulia aenea* (4), Viervlek *Libellula quadrimaculata* (10) en Noordse witsnuitlibel *Leucorrhinia rubicunda* (15).

Na de waarneming in het Kuinderbos en het mogelijke larvehuidje bij Appelscha, zou deze waarneming een mogelijke vooruitgang van deze soort in het noorden van Nederland kunnen aangeven, maar voor een definitieve conclusie is het nog te vroeg. Ook van de Noordse winterjuffer *Sympecma braueri* zijn recent weer waarnemingen gedaan in Drenthe: Dwingelderveld (Verspui, 1991), Vledder (Bart Achterkamp, Pim Edelaar en Robert Ketelaar), Koelingsveld (Wouter de Vlieger) en Boswachterij Smilde (Wouter de Vlieger). Door Inberg (1995) wordt nog een waarschijnlijke *Sympecma* spec. vermeld. Helaas kon hij het beest niet determineren, zodat het onduidelijk is om welke soort het ging. Het is dus opletten voor beide soorten *Sympecma*'s in deze omgeving!

Langs het Brandeveen waren Watersnuffels massaal aan het uitsluipen. Op een plek langs het ven waar het bos direct aan het water grenst (voornamelijk berken) namen we waar dat hier de Watersnuffels uitslopen op de bomen zelf. We troffen larvehuidjes aan tot ongeveer 2 meter hoogte. Over een lengte van tien meter troffen we zo ongeveer 50 larvhuidjes aan.

LITERATUUR

Dijkstra, K.D. & N. Dingemanse, 1995. Libellen in de Noordoostpolder: van wit naar winterjuffer. Libellennieuwsbrief 1995(6): 11-12.

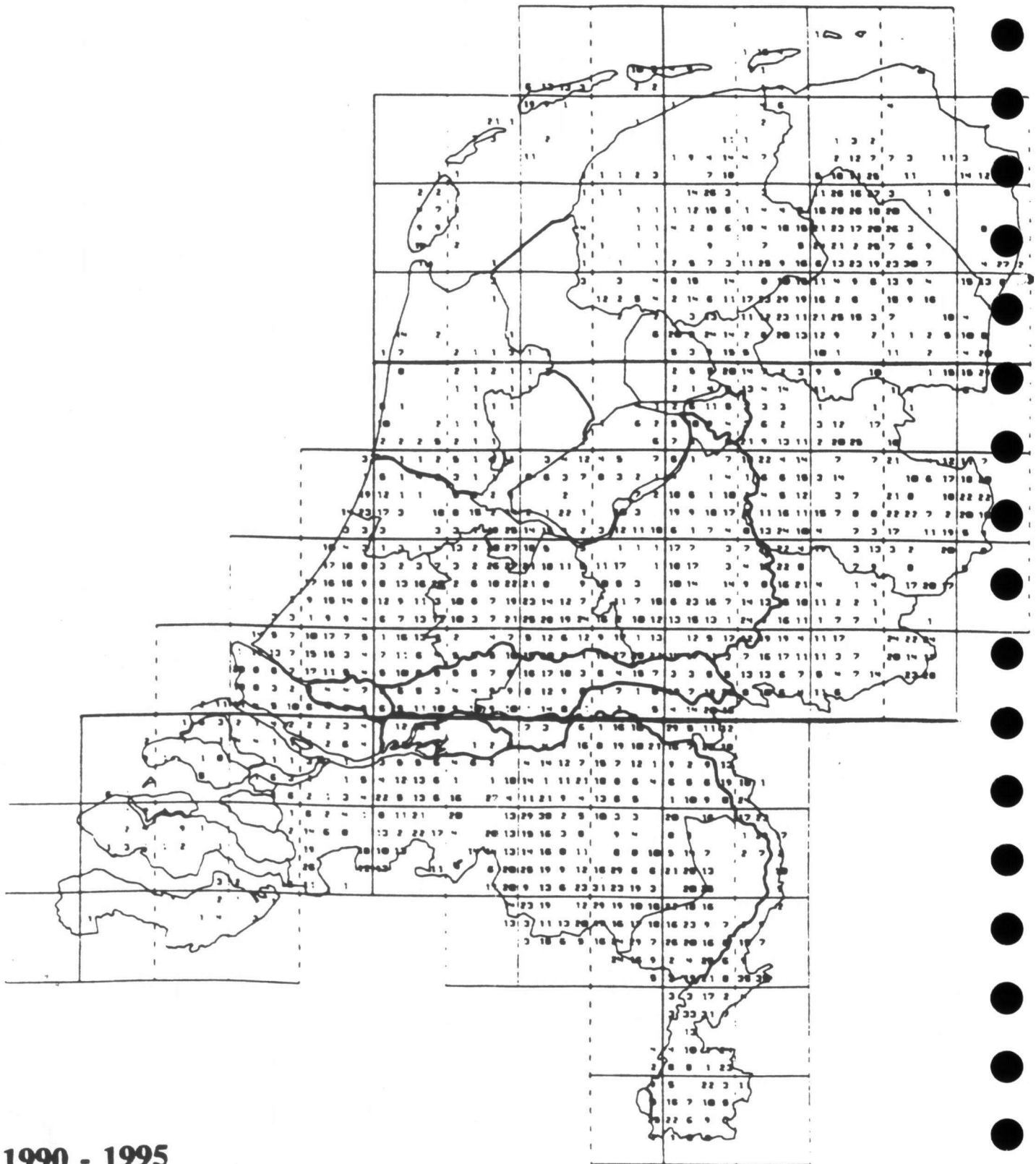
Inberg, H., 1995. Een winterjuffer bij Wapse? LibellenNieuwsbrief 1995(3): 6-7.

Jansen, K., 1989. De libellen van Drenthe, een inventarisatie 1975-1988. Privé-uitgave. 1-102.

Ketelaar, R., 1995. De libellen van zuidwest Drenthe. Amoeba 69(5): 179-184.

Verspui, K., 1991. Dwingelderveld: libellen en dagvlinders. Staatsbosbeheer & Natuurmonumenten. 1-149.

Wasscher, M., R. Ketelaar, M. van der Weide, A. Stroo, V. Kalkman, N. Dingemanse, H. Inberg & I. Tieleman, 1995. Verspreidingsgegevens van de Nederlandse libellen. NJN, JNM, NLO & EIS, 1-80.

1990 - 1995

Aantal soorten per uurhok